การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมอาชีพการผลิตอิฐดินดิบ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

The Development of a Community – Participatory Model for Promoting unfired Clay Brick Production

สนุกจิต สิทธิวงศ์[1*], สุภาพร ถีสูงเนิน[2], วิราวรรณ พุทธมาตย์[3] และ อดิศร สิทธิวงศ์[4]

Sanookjit Sitthiwong[1*], Supaporn Theesungnoen[2], Wirawan Phutthamat[3] and Adisorn Sitthiwong[4]

[1,2,3,4]สาขาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

[1,2,3,4]Faculty of Education and Human Development , Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand

[*]Corresponding Author E-mail: sitthiwong2012@gmil.com

Received: June 26, 2026; **Revised:** September 15, 2026; **Accepted:** September 25, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการรับการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพผลิตอิฐดินดิบ 2) สร้างและพัฒนารูปแบบการส่งเสริมอาชีพการผลิตอิฐดินดิบโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และ 3) ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการส่งเสริมอาชีพการผลิตอิฐดินดิบโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ การสำรวจปัญหาและความต้องการ การยกร่างและพัฒนารูปแบบ และการตรวจสอบประสิทธิภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มอาชีพ และสมาชิกกลุ่มอาชีพชุมชน จำนวน 5 กลุ่ม ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จำนวน 44 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาและความต้องการรับการสนับสนุนด้านการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะในการผลิตอิฐดินดิบอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่ต้องการพัฒนาสูงสุด คือ ด้านการฝึกทักษะการผลิต รองลงมา คือ การพัฒนาองค์ความรู้ อยู่ในระดับมาก 2) รูปแบบการส่งเสริมอาชีพการผลิตอิฐดินดิบโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (ASTMORMV) ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ได้แก่ ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ ร่วมกันกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ร่วมกันเลือกวิธีการพัฒนาอาชีพ ร่วมกันวางแผนการปฏิบัติงาน ร่วมกันฝึกปฏิบัติงานจริง ร่วมกันไตร่ตรองและสะท้อนคิด ร่วมกันประเมินผลประสิทธิภาพ และร่วมกันสร้างมูลค่าเพิ่มและการตลาด และ 3) ความเหมาะสมและคุณภาพของรูปแบบ ASTMORMV โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยขั้นตอนการฝึกปฏิบัติงานจริงตามแผนการปฏิบัติงานมีค่าความเหมาะสมสูงสุด

คำสำคัญ: การส่งเสริมอาชีพ, การผลิตอิฐดินดิบ, การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

This research aimed to 1) study the problems and needs for career development in raw clay brick production, 2) create and develop a model for career development in raw clay brick production through community participation, and 3) evaluate the suitability of the model for career development in raw clay brick production through community participation. The research methodology consisted of three steps: surveying problems and needs, drafting and developing the model, and checking its effectiveness by experts. The sample group of 44 people consisted of community leaders, occupational group leaders, and members of 5 community occupational groups in Mueang Chaiyaphum District. The statistics used to analyze the data were mean, percentage, and standard deviation. The research results showed that: 1) the problems and needs for support in developing knowledge and skills in raw clay brick production were at a high level, with the issue requiring the most development being production skills training, followed by knowledge development, which was also at a high level. 2) The model for promoting raw clay brick production careers through community participation processes (ASTMORMV) consists of 8 steps: jointly analyzing problems and needs, jointly setting goals and objectives, jointly selecting career development methods, jointly planning the work, jointly practicing actual work, jointly reflecting and contemplating, jointly evaluating the effectiveness, and jointly creating added value and marketing; and 3) the suitability and effectiveness of the ASTMORMV model, overall, was at the highest level, with the practical work training step according to the work plan having the highest suitability value.

Keywords: Occupational Promotion, Unfired Clay Brick Production, Community Participation

บทนำ

การพัฒนาชุมชนในบริบทของสังคมไทยยุคปัจจุบัน ได้ปรับเปลี่ยนแนวคิดจากการพึ่งพาปัจจัยภายนอกไปสู่การเสริมสร้างศักยภาพจากภายในชุมชน กลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับครัวเรือนและชุมชนมุ่งเน้นให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเอง เพิ่มรายได้ และสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การพัฒนาอาชีพเป็นกระบวนการสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในด้านความรู้ ทักษะ และการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากตามทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 มุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพจากภายใน

ชุมชน โดยใช้องค์ความรู้ เทคโนโลยี และการบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจอย่างสมดุลและยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ซึ่งหัวใจสำคัญของการพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area-based Development) คือ กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation) ในทุกมิติ ตั้งแต่การร่วมคิด วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติ ไปจนถึงการประเมินผล เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of Ownership) และเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือในระยะยาว (วงธรรม สรณะ และคณะ, 2567; สำนักงานพัฒนาชุมชนแห่งชาติ, 2565) อย่างไรก็ตาม ในระดับพื้นที่ชนบทและกลุ่มอาชีพชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ ยังคงเผชิญปัญหาเชิงโครงสร้าง ทั้งด้านการขาดทักษะการผลิตที่ได้มาตรฐาน การขาดการบริหารจัดการกลุ่มที่เข้มแข็ง และข้อจำกัดด้านการเชื่อมโยงสู่ตลาดสมัยใหม่ (นุชนาฏ เครือนาค และอดุลเดช ถาวรชาติ, 2566; คุณัญญา เบญจวรรณ และประภัสสร กลีบประทุม, 2567) สอดคล้องกับเชิงประจักษ์จากการสำรวจพบว่า สมาชิกกลุ่มอาชีพมีความต้องการรับการส่งเสริมและพัฒนาทักษะกระบวนการผลิตและองค์ความรู้อยู่ในระดับสูงที่สุด

อาชีพการผลิตอิฐดินดิบ (Unfired Clay Bricks) เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีศักยภาพสูงสำหรับชุมชน เนื่องจากใช้วัตถุดิบดินและวัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น มีต้นทุนการผลิตต่ำ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมโดยไม่ผ่านกระบวนการเผา จึงช่วยลดการใช้พลังงานและการปล่อยก๊าซเรือนกระจก สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และการก่อสร้างสีเขียว (Green Construction) นอกจากนี้อิฐดินดิบยังมีคุณสมบัติเด่นในการเป็นฉนวนกันความร้อนตามธรรมชาติ จึงตอบสนองกระแสตลาดผู้บริโภคยุคใหม่ที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนได้เป็นอย่างดี แต่ในทางปฏิบัติกลุ่มอาชีพชุมชนยังขาดรูปแบบการถ่ายทอดและพัฒนาอาชีพแบบมีส่วนร่วมที่เป็นระบบ ส่งผลให้ผลผลิตยังขาดการควบคุมคุณภาพตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช. 602/2547) เช่น ค่าความต้านทานแรงอัด การดูดกลืนน้ำ และมิติขนาดที่สม่ำเสมอ ตลอดจนยังขาดกลยุทธ์การตลาดและการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์อย่างเป็นรูปธรรม

จากสภาพปัญหาและช่องว่างทางองค์ความรู้ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้นำกระบวนการวิจัยและพัฒนามาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมอาชีพการผลิตอิฐดินดิบโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (ASTMORMV Model 8 ขั้นตอน) โดยบูรณาการแนวคิดการพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเป็นระบบ การพัฒนารูปแบบนี้มุ่งเน้นการเรียนรู้ร่วมกันและการปฏิบัติงานจริง เพื่อยกระดับสมรรถนะของกลุ่มอาชีพตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ผ่านการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นควบคู่กับการสนับสนุนทางวิชาการจากสถาบันการศึกษาในพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้จึงก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อิฐดินดิบสู่เกณฑ์ที่ตลาดให้การยอมรับ เสริมสร้างศักยภาพของสมาชิกกลุ่มให้มีรายได้ที่มั่นคง และผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนที่พึ่งพาตนเอง นอกจากนี้ องค์ความรู้และรูปแบบ ASTMORMV ที่ได้ยังสามารถใช้เป็นต้นแบบเชิงนโยบายและการปฏิบัติ สำหรับสถาบันการศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการนำไปขยายผลเพื่อส่งเสริมอาชีพและขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการรับการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพผลิตอิฐดินดิบ
2. สร้างและพัฒนารูปแบบการส่งเสริมอาชีพการผลิตอิฐดินดิบโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
3. ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการส่งเสริมอาชีพการผลิตอิฐดินดิบโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิด

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และต่อยอดแนวคิดการพัฒนาวิชาชีพด้วยการพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมตามรูปแบบ ASTPPCE Model ซึ่งเดิมออกแบบขึ้นสำหรับการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู (สุมณฑา จุลชาต และ วิสาข์ จัติวัตร์, 2556) โดยมีหลักการสำคัญ 3 มิติ ได้แก่ 1) การขับเคลื่อนการพัฒนาจากความต้องการภายใน (Inside-out Development) 2) การสร้างการเรียนรู้และการสะท้อนคิดร่วมกัน (Reflective Learning Community) และ 3) วงจรการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติงานจริง (Experiential Learning Cycle) เมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทของการส่งเสริมอาชีพชุมชน โดยเฉพาะอาชีพการผลิตอิฐดินดิบ พบว่า มีความแตกต่างเชิงโครงสร้างอย่างมีนัยสำคัญใน 3 มิติหลัก ได้แก่

1. กลุ่มเป้าหมาย (Target Group) ปรับเปลี่ยนจากครูผู้สอนในโรงเรียน มาเป็นผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มอาชีพ และเกษตรกร/สมาชิกกลุ่มอาชีพ
2. ลักษณะกิจกรรม (Activity Context) ปรับจากการจัดการเรียนรู้และออกแบบแผนการสอน มาเป็นกระบวนการเชิงทักษะช่าง การบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ และการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น
3. ผลลัพธ์ปลายทาง (Outcome) ขยายจากสมรรถนะการสอน มาสู่คุณภาพชิ้นงานผลิตภัณฑ์ตามเกณฑ์มาตรฐาน การสร้างรายได้ การจัดการตลาด และการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยจึงได้ดัดแปลงและขยายฐานคิดจากกระบวนการเดิม 7 ขั้นตอน (ASTPPCE) สู่ “รูปแบบการส่งเสริมอาชีพการผลิตอิฐดินดิบโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (ASTMORMV Model)” จำนวน 8 ขั้นตอน โดยบูรณาการห่วงโซ่คุณค่าการพัฒนาอาชีพตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ จนถึงปลายน้ำ ดังมีรายละเอียดของตัวแปรและขั้นตอน ดังนี้

1. ตัวแปรต้น (Input) ประกอบด้วย

1.1 สภาพปัญหาในการประกอบอาชีพผลิตอิฐดินดิบ ได้แก่ การขาดองค์ความรู้ กระบวนการผลิตไม่ได้มาตรฐาน ข้อจำกัดการตลาด

1.2 ความต้องการพัฒนาอาชีพของกลุ่มชุมชน ได้แก่ ด้านทักษะ เทคนิคการผลิต เครื่องมือ และการบริหารจัดการ)

1.3 บริบทชุมชนและทรัพยากรท้องถิ่น ได้แก่ ทรัพยากรดิน ภูมิปัญญา วัฒนธรรมความร่วมมือ และเศรษฐกิจฐานราก

2. ตัวแปรกระบวนการ (Process) ได้แก่ รูปแบบ ASTMORMV 8 ขั้นตอน กระบวนการขับเคลื่อน ซึ่งได้รับการปรับปรุงคำศัพท์เฉพาะและนิยามเชิงปฏิบัติการให้ตรงกับฟังก์ชันการพัฒนาอาชีพชุมชน

3. ตัวแปรตาม (Output / Outcome) ประกอบด้วย 1) ประสิทธิภาพและความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาอาชีพ 2) องค์ความรู้และทักษะของสมาชิกในการผลิตอิฐดินดิบที่ได้มาตรฐาน 3) ความเข้มแข็งและการบริหารจัดการที่ดีของกลุ่มอาชีพชุมชน 4) การสร้างมูลค่าเพิ่มและรายได้ที่มั่นคง และ 5) การพัฒนาและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนของชุมชน

ภาพที่ 1 *กรอบแนวคิดการวิจัย*

จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ ได้สังเคราะห์และกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของรูปแบบ ASTMORMV ทั้ง 8 ขั้นตอน เพื่อให้มีความหมายตรงตามหน้าที่เชิงปฏิบัติการอย่างแท้จริง ดังนี้

1. A: Analyzing Problems and Needs ขั้นร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ กระบวนการที่นักวิจัย ผู้นำชุมชน และสมาชิกกลุ่มอาชีพ ร่วมกันสำรวจและประเมินสภาพปัญหา อุปสรรค และความต้องการจำเป็นที่แท้จริง ทั้งด้านวัตถุดิบ องค์ความรู้ ทักษะเชิงช่าง เครื่องมือ และการบริหารจัดการ เพื่อกำหนดเป็นทิศทางการพัฒนา

2. S: Setting Objectives and Goals ขั้นร่วมกันกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ กระบวน การร่วมกันตั้งเป้าหมายเชิงผลผลิตและผลลัพธ์ที่ชัดเจน วัดผลได้ เช่น เกณฑ์มาตรฐานคุณภาพอิฐดินดิบ จำนวนชิ้นงานที่ต้องการผลิต และเป้าหมายการสร้างรายได้ของกลุ่ม เป็นต้น

3. T: Transforming Attitudes and Selecting Methods ขั้นร่วมกันปรับเจตคติและเลือกวิธีการพัฒนา กระบวนการปรับเปลี่ยนทัศนคติของสมาชิกให้เห็นคุณค่าของทรัพยากรดินและภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อมทั้งร่วมกันคัดเลือกองค์ความรู้ เทคนิค และแนวทางการผลิตที่สอดคล้องกับสภาพจริงของชุมชน

4. M: Management and Planning ขั้นร่วมกันบริหารจัดการและวางแผนการปฏิบัติงาน (ปรับแก้จากเดิมที่ระบุว่าเป็นการประเมินผล) กระบวนการจัดโครงสร้างกลุ่ม แบ่งบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ การจัดสรรทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์ และการจัดทำปฏิทินแผนปฏิบัติงานฝึกทักษะอาชีพอย่างเป็นรูปธรรม

5. O: Operating On-the-Job Training ขั้นร่วมกันฝึกปฏิบัติงานจริงเพื่อพัฒนาอาชีพ กระบวนการลงมือปฏิบัติงานจริงในการผลิตอิฐดินดิบ (Learning by Doing) ตั้งแต่การเตรียมดิน การผสมสูตร การอัดขึ้นรูป การบ่ม และการควบคุมคุณภาพตามกระบวนการที่วางแผนไว้

6. R: Reflecting and Reviewing ขั้นร่วมกันไตร่ตรองและสะท้อนคิด กระบวนการถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้หลังการปฏิบัติงาน (After Action Review) เพื่อค้นหาข้อบกพร่อง ปัญหาในสายการผลิต และร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงชิ้นงาน

7. M: Measuring and Evaluating ขั้นร่วมกันวัดและประเมินผลประสิทธิภาพ กระบวนการตรวจสอบ วัดผล และประเมินสัมฤทธิผลของการดำเนินงาน ทั้งด้านระดับทักษะความรู้ของสมาชิก คุณภาพชิ้นงานตามเกณฑ์มาตรฐาน และความพึงพอใจของกลุ่ม

8. V: Value Addition and Marketing ขั้นร่วมกันสร้างมูลค่าเพิ่มทางการตลาด กระบวนการต่อยอดผลิตภัณฑ์ด้วยการวางกลยุทธ์การตลาด การกำหนดราคา การสร้างตราสินค้า การสร้างเรื่องราวผลิตภัณฑ์ (Storytelling) และการเชื่อมโยงช่องทางจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้อย่างยั่งยืน

โดยสรุปการเปรียบเทียบการแปลงขั้นตอนรูปแบบ ASTPPCE สู่ ASTMORMV ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการแปลงขั้นตอนรูปแบบ ASTPPCE สู่ ASTMORMV

ขั้นตอนเดิม (ASTPPCE)		ขั้นตอนใหม่ (ASTMORMV)	ปฏิบัติการในการพัฒนาอาชีพ
A	Analyzing Problems and Needs	A - Analyzing Problems and Needs	สำรวจปัญหาชุมชน และความต้องการฝึกทักษะ
S	Setting Objectives	S - Setting Objectives & Goals	กำหนดเป้าหมายมาตรฐานชิ้นงานและผลผลิต
T	Transforming Attitudes	T - Transforming & Selecting Methods	ปรับมุมมองสู่นวัตกรรมดินดิบและเลือกสูตรผลิต
P	Planning	M - Management & Planning	บริหารจัดคน อุปกรณ์ และวางแผนปฏิบัติงานกลุ่ม
P	Practicing	O - Operating On-the-Job	ฝึกปฏิบัติงานจริงในการผลิตอิฐดินดิบ
C	Contemplating	R - Reflecting & Reviewing	สะท้อนคิด ถอดบทเรียน และปรับปรุงข้อผิดพลาด

E	Evaluating	M - Measuring & Evaluating	วัดผลทักษะและประเมินคุณภาพตามมาตรฐาน
		V - Value Addition & Marketing	การสร้างมูลค่าเพิ่ม บรรจุภัณฑ์ และการตลาด

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) มุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ดำเนินการวิจัยในระหว่างเดือนมกราคม - ธันวาคม พ.ศ. 2568 ในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ แบ่งขั้นตอนการดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะ (Phases) ดังนี้

ระยะที่ 1 ขั้นการศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการรับการส่งเสริมอาชีพการผลิตอิฐดินดิบโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Research 1: R1 & Need Assessment) ดำเนินการในช่วงเดือนมกราคม – เมษายน พ.ศ.2568

ระยะที่ 2 ขั้นการสร้างและพัฒนารูปแบบการส่งเสริมอาชีพการผลิตอิฐดินดิบ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน จากแนวความคิดงานวิจัยในการพัฒนาวิชาชีพด้วยการพัฒนาตนเองตามรูปแบบ ASTPPCE มาใช้เป็นต้นแบบ ในการออกแบบ และนำฐานคิดจากรูปแบบ ASTPPCE จำนวน 7 ขั้นตอน มาดัดแปลงสู่รูปแบบการส่งเสริมอาชีพชุมชน ASTMORMV 8 ขั้นตอน ตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมเชิงโครงสร้าง โดยจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาอาชีพ วิศวกรรมวัสดุพื้นถิ่น และการพัฒนาชุมชน ดำเนินการในช่วงเดือน พฤษภาคม – สิงหาคม พ.ศ. 2568

ระยะที่ 3 ขั้นการหาประสิทธิภาพและการตรวจสอบประเมินผลด้านความสอดคล้อง เหมาะสมของรูปแบบการส่งเสริมอาชีพการผลิตอิฐดินดิบ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนจากผู้เชี่ยวชาญงานวิจัยเพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และคุณภาพของรูปแบบ ดำเนินการในช่วงเดือนกันยายน – ธันวาคม พ.ศ. 2568

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มอาชีพ และสมาชิกกลุ่มอาชีพชุมชนที่ขึ้นทะเบียนในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 5 กลุ่มอาชีพ โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie และ Morgan (1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 44 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของแต่ละกลุ่มอาชีพ

เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย (Selection Criteria) ได้แก่ เป็นผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มอาชีพ หรือสมาชิกกลุ่มอาชีพในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป มีภูมิลำเนาหรืออาศัยอยู่ในพื้นที่จริงไม่น้อยกว่า 1 ปี และมีความพร้อมและสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดโครงการ ส่วนเกณฑ์การคัดออก คือ ผู้ที่ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกปฏิบัติการได้ครบตามกระบวนการ หรือย้ายถิ่นฐานระหว่างการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) เพื่อสำรวจสภาพปัญหา อุปสรรค และความต้องการรับการส่งเสริมอาชีพผลิตอิฐดินดิบ ใน 5 มิติ ได้แก่ 1) การศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการรับการสนับสนุน 2) การศึกษาความต้องการสนับสนุนด้านความรู้และทักษะในการผลิตอิฐดินดิบ 3) การศึกษาความต้องการสนับสนุนด้านพัฒนากระบวนการผลิตอิฐดินดิบ 4) การศึกษาความต้องการสนับสนุนด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ในการผลิตอิฐดินดิบ และ 5) การศึกษาความต้องการสนับสนุนด้านการมีส่วนร่วมและบริหารจัดการกลุ่มอาชีพชุมชน

2. แบบบันทึกการสนทนากลุ่มเพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการส่งเสริมอาชีพการผลิตอิฐดินดิบโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อวิเคราะห์ระดับปัญหา ความต้องการและระดับความเหมาะสม/คุณภาพของรูปแบบ

2. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนากลุ่มและการสะท้อนคิด (Reflective Review)

ผลการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยรูปแบบการส่งเสริมอาชีพการผลิตอิฐดินดิบ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน สรุปผลการดำเนินงานวิจัยและผลการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ผลการศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการรับการสนับสนุนในการพัฒนาอาชีพผลิตอิฐดินดิบ

จากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการรับการส่งเสริมสนับสนุนรูปแบบการส่งเสริมอาชีพการผลิตอิฐดินดิบ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน แบ่งออกเป็น 2 ข้อ ดังนี้

1.สภาพปัญหาในการพัฒนาอาชีพผลิตอิฐดินดิบ ผลจากการสำรวจเกษตรกร ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่นและสมาชิกของกลุ่มอาชีพชุมชนต่าง ๆ สรุปได้ว่า พบกับสภาพปัญหาในการพัฒนาอาชีพการผลิตอิฐดินดิบ เรียงลำดับ คือ ด้านการฝึกทักษะผลิตอิฐดินดิบ ด้านการมีส่วนร่วมและบริหารจัดการ ด้านพัฒนาองค์ความรู้ในการผลิตอิฐดินดิบ และด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ในการผลิตอิฐดินดิบ

2. ความต้องการส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาอาชีพผลิตอิฐดินดิบ ผลจากการสำรวจเกษตรกร ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่นและสมาชิกของกลุ่มอาชีพชุมชนต่าง ๆ สรุปได้ว่า ปัจจัยความต้องการสนับสนุนในการพัฒนาอาชีพการผลิตอิฐดินดิบตามลำดับความต้องการ ประกอบด้วย 1) ด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ในการผลิตอิฐดินดิบ 2) ด้านการพัฒนากระบวนการผลิตให้อิฐมีคุณภาพ 3.) ด้านการพัฒนาความรู้และทักษะในการผลิตอิฐดินดิบ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมและบริหารจัดการกลุ่มอาชีพชุมชน

ตารางที่ 1 การศึกษาสำรวจสภาพปัญหา และความต้องรับการสนับสนุนในการการส่งเสริมอาชีพการผลิตอิฐดินดิบ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

สภาพปัญหาในการพัฒนาอาชีพของกลุ่มอาชีพชุมชน	ระดับการดำเนินงาน		ระดับความต้องการพัฒนา	
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ด้านการมีส่วนร่วมและบริหารจัดการ	3.88	0.08	มาก	4
2. ด้านการจัดหาวัตถุดิบและการขายสินค้า	2.82	0.04	ปานกลาง	5
3. ด้านการฝึกทักษะในการผลิตอิฐดินดิบ	4.87	0.13	มากที่สุด	1
4. ด้านการพัฒนาองค์ความรู้ผลิตอิฐดินดิบ	4.69	0.12	มากที่สุด	2
5. ด้านเครื่องมืออุปกรณ์ในการผลิตอิฐดินดิบ	4.34	0.10	มาก	3
รวมเฉลี่ย	**4.12**	**0.09**	**มาก**	

จากตาราง 1 แสดงผลการศึกษาสำรวจสภาพปัญหา และความต้องการรับการสนับสนุนการส่งเสริมอาชีพการผลิตอิฐดินดิบโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น เมื่อพิจารณาผลโดยภาพรวม มีระดับสภาพปัญหาและความต้องการรับการสนับสนุนในการพัฒนาอาชีพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.12, S.D. = 0.09) เมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีระดับของสภาพปัญหาและความต้องรับการสนับสนุนในการพัฒนาอาชีพเป็นอันดับสูงสุด คือ ข้อที่ 3 ด้านการฝึกทักษะในการผลิตอิฐดินดิบ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.87, S.D. = 0.13) รองลงมา ได้แก่ ข้อที่ 4 ด้านการพัฒนาองค์ความรู้ผลิตอิฐดินดิบ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.69, S.D. = 0.12) ส่วนข้อที่มีระดับของสภาพปัญหาและความต้องการับการสนับสนุนในการพัฒนาอาชีพเป็นอันดับที่สาม คือ ข้อที่ 5 ด้านเครื่องมืออุปกรณ์ในการผลิตอิฐดินดิบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.10) ส่วนข้อที่มีระดับของสภาพปัญหาและความต้องการรับการสนับสนุนในการพัฒนาอาชีพต่ำสุด คือ ข้อที่ 2 ด้านการจัดหาวัตถุดิบและการขายสินค้ามีระดับของสภาพปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.82, S.D. = 0.04)

ผลการศึกษาองค์ประกอบ ยกร่าง และสร้างรูปแบบการส่งเสริมอาชีพการผลิตอิฐดินดิบ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

แนวคิดในการพัฒนาวิชาชีพที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของบุคคลในด้านต่าง ๆ ทั้งในแง่ของการเรียนรู้ด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของชุมชน และการปฏิบัติจริง โดยรวมเอาแนวทางต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิชาชีพในบริบทที่หลากหลายและมุ่งเน้นความยั่งยืน และการสร้างความเข้มแข็งให้กับบุคคลในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ดำเนินงานวิจัยได้ทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้เชี่ยวชาญงานวิจัย เพื่อสรุปวิเคราะห์หาองค์ประกอบ ในการออกแบบ และยกร่างสร้างรูปแบบการส่งเสริมอาชีพการผลิตอิฐดินดิบ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (ASTMORMV) ผลการสนทนากลุ่มโดยผู้เชี่ยวชาญ สรุปองค์ประกอบในการสร้างรูปแบบได้ ดังนี้

1. A คือ การร่วมมือกันวิเคราะห์ปัญหา และประเมินความต้องการ
2. S คือ การร่วมมือกันกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาอาชีพ
3. T คือ การร่วมกันเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และเลือกวิธีการพัฒนาอาชีพที่ความต้องการ
4. M คือ การร่วม มือกันวางแผนการปฏิบัติ
5. O คือ การร่วมมือกันปฏิบัติการพัฒนาวิชาชีพ
6. R คือ การร่วมมือกันไตร่ตรองสะท้อนคิด และอภิปราย
7. M คือ การร่วมมือกันประเมินผลการพัฒนาวิชาชีพ
8. V คือ การสร้างมูลค่าเพิ่ม บรรจุภัณฑ์ และการตลาด

ภาพที่ 2 *การพัฒนาทักษะอาชีพการผลิตอิฐดินดิบ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (ASTMORMV)*

ผลการหาประสิทธิภาพ และผลการตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมอาชีพการผลิตอิฐดินดิบโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

รูปแบบการส่งเสริมอาชีพการผลิตอิฐดินดิบ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนรูปแบบใหม่ คือ แบบ ASTMORMV มีลำดับขั้นตอนในการพัฒนาอาชีพ จำนวน 8 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1. การร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา และประเมินความต้องการ เพื่อรับการสนับสนุน (Collaborative problem analysis and needs assessment to obtain support)

2. การร่วมกันกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์และจัดแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Collaboratively setting goals, objectives and planning self-learning plans)

3. การร่วมกันเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และร่วมกันเลือกวิธีการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมกับความต้องการ (Collaborating to change attitudes and jointly selecting career development methods that suit your needs)

4. การร่วมกันวางแผนฝึกพัฒนาอาชีพด้วยการฝึกปฏิบัติงานจริงอย่างเหมาะสมและเป็นประโยชน์ (Collaborative planning for career development through appropriate and beneficial on-the-job training)

5. การร่วมกันพัฒนาองค์ความรู้ และฝึกทักษะการปฏิบัติงานพัฒนาตามแผน การพัฒนาอาชีพ (Collaboration in knowledge development and training in practical skills according to the career development plan)

6. การร่วมกันไตร่ตรอง และสะท้อนคิด ผลการฝึกพัฒนาอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของบริบทสังคมในชุมชน (Collaborative reflection and contemplation on the results of vocational training that are consistent with the needs of the social context in the community.)

7. การร่วมกันประเมินผลประสิทธิภาพในการฝึกพัฒนาอาชีพ (Collaborative evaluation of the effectiveness of vocational training)

8. การร่วมกันหาแนวทางส่งเสริมการตลาด และสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ (Collaborating to find ways to promote marketing and create added value for products)

ภาพที่ 3 *ผลการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมอาชีพการผลิตอิฐดินดิบ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (ASTMORMV)*

ตาราง 2 แสดงผลการประเมิน และตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาอาชีพผลิตอิฐดินดิบแบบมีส่วนร่วม (ASTMORMV) จำนวน 8 ขั้นตอน โดยผู้เชี่ยวชาญงานวิจัย

รายการตรวจสอบประสิทธิภาพ และประเมินผลลำดับขั้นตอนในการฝึกปฏิบัติงานของแนวทางการพัฒนาอาชีพแบบมีส่วนร่วม (ASTMORMV)	**ระดับการดำเนินงาน**		**ระดับความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ**	
	$\overline{X}$	S.D.	**แปลผล**	**อันดับ**
1. ขั้นร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและประเมินความต้องการ	4.02	0.54	มาก	5
2. ขั้นร่วมกันกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และจัดแผน	4.32	0.60	มาก	2
3. ขั้นร่วมกันเลือกวิธีการฝึกปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาอาชีพ	4.24	0.57	มาก	3
4. ขั้นร่วมกันวางแผนฝึกปฏิบัติงานจริง ที่เป็นประโยชน์	3.25	0.32	ปานกลาง	7
5. ขั้นร่วมกันฝึกปฏิบัติงานจริงเพื่อพัฒนาอาชีพตามแผน	4.66	0.54	มากที่สุด	1
6. ขั้นร่วมกันไตร่ตรอง และ สะท้อนคิดผลการฝึกพัฒนา	3.12	0.48	ปานกลาง	8
7. ขั้นการร่วมกันประเมินผลประสิทธิภาพในการฝึกอาชีพ	3.35	0.52	ปานกลาง	6
8. ขั้นร่วมกันสร้างมูลค่าเพิ่มทางการตลาดของผลิตภัณฑ์	4.22	0.54	มาก	4
รวมเฉลี่ย	**3.89**	**0.51**	**มาก**	

จากตาราง 2 แสดงผลการตรวจสอบและประเมินผลคุณภาพของรูปแบบการส่งเสริมอาชีพการผลิตอิฐดินดิบ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (ASTMORMV) ด้านความสอดคล้องและความเหมาะสมของขั้นตอนแนวทางการพัฒนาอาชีพแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มอาชีพชุมชน รูปแบบ ASTMORMV โดยผู้เชี่ยวชาญงานวิจัยเพื่อหาคุณภาพของรูปแบบการส่งเสริมอาชีพการผลิตอิฐดินดิบ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า มีผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.89, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีระดับของความคิดเห็นเป็นอันดับสูงสุด คือ ข้อที่ 5 ขั้นร่วมกันฝึกปฏิบัติงานจริงเพื่อพัฒนาอาชีพตามแผนการฝึกที่เตรียมไว้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.66, S.D. = 0.54) รองลงมาได้แก่ ข้อที่ 2 ขั้นร่วมกันกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และจัดทำแผนฝึกพัฒนาอาชีพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = 0.60) ข้อที่มีระดับของความคิดเห็นเป็นอันดับที่สาม คือ ข้อที่ 3 ขั้นร่วมกันเลือกวิธีการฝึกปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาอาชีพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.24, S.D. = 0.57) ส่วนข้อที่มีระดับของความคิดเห็นต่ำสุด คือ ข้อที่ 6 ขั้นร่วมกันไตร่ตรองและสะท้อนคิดผลการฝึกพัฒนา มีระดับของความคิดเห็นระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.12, S.D. = 0.48)

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสำรวจสภาพปัญหา และความต้องการรับการสนับสนุนในการพัฒนาอาชีพผลิตอิฐดินดิบของกลุ่มอาชีพชุมชนนั้นโดยภาพรวม มีระดับของสภาพปัญหาและความต้องการรับการสนับสนุนการพัฒนาอาชีพอยู่ในระดับมาก ซึ่งสภาพของปัญหา และความต้องการของเกษตรกรกลุ่มอาชีพชุมชนสอดคล้องกับผลงานวิจัยของรัชดา ภักดียิ่ง (2563) เรื่องการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนรวมทั้งสิ้น 8 ปัจจัย คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านคุณภาพและมาตรฐาน ด้านภาวะผู้นำ ด้านการบริหารการตลาด ด้านเครือข่าย ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก ด้านบัญชี/การเงิน และด้านการจัดการความรู้ และเมื่อพิจารณารายข้อ ข้อที่มีระดับของสภาพปัญหาและความต้องรับการสนับสนุนในการพัฒนาอาชีพผลิตอิฐดินดิบเป็นอันดับสูงสุด คือ ข้อที่ 3 ด้านการฝึกทักษะในการผลิตอิฐดินดิบ ซึ่งมีระดับของสภาพปัญหาและความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด สมาชิกของกลุ่มอาชีพชุมชนส่วนมาก มีปัญหา และมีความต้องการฝึกอบรมทักษะผลิตอิฐดินดิบเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของคุณัญญา เบญจวรรณ และประภัสสร กลีบประทุม (2567) พบว่า 1) ด้านบริบทของชมรมผู้สูงอายุบ้านใหม่ธงชัย หมู่ที่ 7 บ้านใหม่ธงชัย ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร มีสมาชิกทั้งสิ้น 218 คน ประกอบด้วย สมาชิกสามัญ จานวน 122 คน สมาชิกสมทบ จานวน 46 คน และยุวสมาชิก จำนวน 50 คน มีความพร้อมสำหรับการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพแบบครบวงจร 2) การพัฒนาศักยภาพ ด้านอาชีพแบบครบวงจร ประกอบด้วย (1) ด้านองค์ความรู้ด้านอาชีพ ได้แก่ การประดิษฐ์ดอกไม้จันทน์แบบต่างๆ เช่น ดอกบัว ดอกลีลาวดี ดอกกุหลาบและดอกคาเนชั่น การทำพวงหรีดแบบกลมและแบบหยดน้ำ การจับจีบผ้าและการผูกผ้า การทำอาหารว่างและการทำของชำร่วย การคิดต้นทุนของผลิตภัณฑ์ (2) ด้านการจัดหาเงินทุน (3) ด้านผู้นำและด้านจัดการสมาชิก (4) การจัด

โครงสร้างและการแบ่งหน้าที่ และ 3) รูปแบบความสำเร็จในการบริหารจัดการด้านอาชีพแบบครบวงจรของชมรมผู้สูงอายุบ้านใหม่ธงชัย คือ ผู้นำ องค์ความรู้ด้านอาชีพและการมีเครือข่ายสนับสนุนการดำเนินงานของชมรม ด้านการจัดหาเงินทุน การจัดกิจกรรมภายในชมรม การวางโครงสร้างการทำงานของคณะกรรมการฯ และสมาชิก และการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ

2. ผลความคิดเห็นในการตรวจสอบร่างต้นแบบจากผู้เชี่ยวชาญงานวิจัยในด้านความเหมาะสมของรูปแบบการส่งเสริมอาชีพการผลิตอิฐดินดิบโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (ASTMORMV) เพื่อใช้พัฒนาอาชีพของกลุ่มอาชีพชุมชนผลิตอิฐดินดิบ โดยภาพรวม มีผลความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยเห็นว่าการดำเนินการตามแนวทางและข้อกำหนดต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชนบรรลุตามเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาความยากจน การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนจะช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาและสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชน ครอบคลุมทุกด้าน การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพและทราบถึงความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง และการสร้างแนวทางการพัฒนาอาชีพแบบมีส่วนร่วม จะช่วยส่งเสริมขีดความสามารถและยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน สร้างความเข้มแข็ง ความสมานฉันท์ของประชาชน และชุมชนท้องถิ่น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของนุชนาฏ เครือนาค และอดุลเดช ถาวรชาติ (2566) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ ในเขตตำบลเขาชนกัน อำเภอแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีระดับของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็นอันดับสูงสุด คือ ในข้อที่ 1 แนวทางการพัฒนาอาชีพแบบมีส่วนร่วม มีความเหมาะสมกับเหมาะสมสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มอาชีพชุมชน ซึ่งมีระดับความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญด้านความเหมาะสม มีผลอยู่ในระดับมากที่สุด การดำเนินงานในการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ ยังมีข้อจำกัดในด้านกฎระเบียบและข้อบังคับที่มีอยู่มากมาย ต่างกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนจะต้องเกิดจากความร่วมมือ ร่วมใจ และความสามัคคีของชุมชนเป็นหลัก

3. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อการขั้นตอนในการฝึกปฏิบัติงาน เพื่อหาคุณภาพของรูปแบบการส่งเสริมอาชีพการผลิตอิฐดินดิบ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (ASTMORMV) การพัฒนาอาชีพของกลุ่มอาชีพชุมชนผลิตอิฐดินดิบ ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยภาพรวม มีผลอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยเห็นว่า แนวทางพัฒนาอาชีพต้องจัดกิจกรรมสนับสนุน กิจกรรมการส่งเสริมด้านความรู้ และกิจกรรมพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้กลุ่มอาชีพมีช่องทางสร้างความเข้าใจให้กับผู้นำ และสมาชิกกลุ่มอาชีพชุมชน ได้เกิดมีความรับผิดชอบในการมีส่วนร่วมในการดำเนินทุกขั้นตอน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของวงธรรม สรณะ และคณะ (2567) พบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาในการบริหารรจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยเชิญครูเกษียณอายุ เกษตรกร ปราชญ์ชาวบ้าน ที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุเข้ามีส่วนร่วมเป็นการขับเคลื่อนโครงการจากระดับฐานราก 2) การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์วิธีการ

แนวทางการดำเนินงาน ร่วมกัน ดำเนินการโดยครูที่เกษียณอายุดำเนินการร่างหลักสูตรและจัดกิจกรรมที่เหมาะสม 3) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ การจัดการเรียนการสอน การสลับบทบาทจากนักเรียนและเป็นผู้สอน โดยเฉพาะในวิชาเกี่ยวกับองค์ความรู้และความถนัดของผู้สูงอายุแต่ละคนและมีหน่วยงานอื่น ๆ เช่น ทหาร ตำรวจ สถาบันการศึกษา สาธารณสุข เข้าร่วมทำกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุ เช่น กรณีด้านสาธารณสุข มีการให้คำแนะนำในการดูแลสุขภาพตนเองเบื้องต้น ตรวจวัดความดัน เป็นต้น และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการโดยการประชุมร่วมกัน พบว่าหลังจากเปิดโรงเรียน มีผู้สูงอายุที่เรียนครบตามหลักสูตรแต่ยังคงมีความผูกพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้นเรียน “เรียนจบแล้วแต่ไม่ยอมจบ” “อาการป่วยซึมเศร้าบรรเทาลง” ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่มีการปรับปรุงหลักสูตร เป็นหลักสูตรการเรียนรู้ตลอดชีวิต เกิดอาชีพ เกิดรายได้ เกิดความผูกพันและผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีระดับของความคิดเห็นเป็นอันดับสูงสุด คือ ข้อที่ 4 ขั้นการร่วมมือกันวางแผนฝึกปฏิบัติพัฒนาอาชีพ ซึ่งมีระดับของความคิดเห็นในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลงานวิจัยของชัชวรรณ ต๊ะผัด และคณะ (2564) เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาอาชีพของชุมชนเทศบาลตำบลหนองป่าครั่ง ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาอาชีพ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาอาชีพในรูปแบบต่าง ๆ ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในแผนงาน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าการดำเนินงานเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะขับเคลื่อนการส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาอาชีพ ซึ่งจะต้องสร้างความเข้าใจให้กับกรรมการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคน เพื่อให้เกิดการยอมรับและสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทุกฝ่าย พร้อมที่จะนำแผนงาน โครงการต่าง ๆ ไปปฏิบัติตามแนวทางได้อย่างเหมาะสมกับบริบทชุมชนและเหมาะสมกับแนวทางปฏิบัติงานของแต่ละบุคคล ให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการดำเนินงานตามแผนนั้นจะสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีกว่านำไปสู่เป้าหมายขององค์กร ทำให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจได้รวดเร็ว เพราะมีการตั้งเป้าหมายและการวัดผลที่ชัดเจนตลอดจนลดความเสี่ยงในการจัดการด้านต่าง ๆ ขององค์กร

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ในการดำเนินงานวิจัยรูปแบบการส่งเสริมอาชีพการผลิตอิฐดินดิบ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน สามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ ดังแสดงในภาพที่ 4

รูปภาพที่ 4 *แสดงองค์ความรู้ใหม่จากการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมอาชีพการผลิตอิฐดินดิบโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (ASTMORMV)*

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ “รูปแบบการส่งเสริมอาชีพโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (ASTMORMV Model)” ซึ่งเป็นการพัฒนาและปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากฐานคิดเดิมของรูปแบบการพัฒนาวิชาชีพครู (ASTPPCE Model) 7 ขั้นตอน สู่รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพและการพัฒนาอาชีพของคนในชุมชนท้องถิ่น (ASTMORMV Model) 8 ขั้นตอน ความแตกต่างสำคัญเชิงโครงสร้างและมิติการเรียนรู้ระหว่างองค์ความรู้เดิมและองค์ความรู้ใหม่ ประกอบด้วย 3 ประการหลัก ได้แก่

1. การปรับบริบทและบทบาทของผู้เรียนรู้ (Learner Context) จากเดิมที่มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูรายบุคคลในสถานศึกษา สู่การรวมกลุ่มเรียนรู้ร่วมกันของผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มอาชีพ และประชาชนที่มีความหลากหลายทางทักษะและภูมิหลัง

2. การปรับเปลี่ยนฟังก์ชันการปฏิบัติงาน (Operational Functions) จากการวางแผนและจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน มาเป็นการบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่น การจัดกระบวนการทำงานกลุ่ม และการถ่ายทอดทักษะเชิงช่างผ่านการลงมือปฏิบัติจริงในสภาพแวดล้อมจริงของชุมชน

3. การต่อยอดกระบวนการปลายน้ำ (Value Chain Extension) จากเดิมที่กระบวนการสิ้นสุดที่การประเมินผลการพัฒนา (Evaluation) รูปแบบใหม่ได้ขยายขั้นตอนการพัฒนาให้ครบวงจรด้วยการเพิ่มมิติการจัดการเชิงคุณค่าและการเชื่อมโยงการเผยแพร่ผลงานสู่ภายนอก เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ทั้งนี้ ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการ ASTMORMV ได้สร้างผลลัพธ์เชิงพฤติกรรมและการมีส่วนร่วมที่สำคัญ มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย ดังนี้

ขั้นที่ 1 (A - Analyzing Problems and Needs) ก่อให้เกิดผลลัพธ์ คือ ฐานข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นร่วมกันของชุมชน ทำให้สมาชิกเกิดความตระหนักรู้และเห็นเป้าหมายในการพัฒนาร่วมกันตั้งแต่เริ่มต้น

ขั้นที่ 2 (S - Setting Objectives and Goals) ก่อให้เกิดผลลัพธ์ คือ ข้อตกลงและเป้าหมายการดำเนินงานที่ชัดเจนของกลุ่ม ทำให้สมาชิกทุกฝ่ายมีทิศทางการทำงานที่สอดคล้องและมองเห็นภาพความสำเร็จในทิศทางเดียวกัน

ขั้นที่ 3 (T - Transforming Attitudes and Selecting Methods) ก่อให้เกิดผลลัพธ์ คือ การปรับเปลี่ยนเจตคติเชิงบวกต่อการใช้วัตถุดิบท้องถิ่นและชุดวิธีการดำเนินงานที่เหมาะสมกับบริบท นำไปสู่ความพร้อมในการเปิดรับองค์ความรู้ใหม่

ขั้นที่ 4 (M - Management and Planning) ก่อให้เกิดผลลัพธ์ คือ โครงสร้างการบริหารกลุ่มแผนปฏิบัติงานและการจัดสรรทรัพยากรที่เป็นระบบ สร้างความชัดเจนในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละบุคคล

ขั้นที่ 5 (O - Operating On-the-Job Training) ก่อให้เกิดผลลัพธ์ คือ ทักษะเชิงปฏิบัติการและกระบวนการทำงานร่วมกันเป็นทีม ผ่านการลงมือฝึกปฏิบัติจริงในพื้นที่

ขั้นที่ 6 (R - Reflecting and Reviewing) ก่อให้เกิดผลลัพธ์ คือ ชุดบทเรียนและแนวทางการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนคิดร่วมกัน

ขั้นที่ 7 (M - Measuring and Evaluating) ก่อให้เกิดผลลัพธ์ คือ สารสนเทศเชิงประเมินผลสัมฤทธิ์และระดับการบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม ทำให้ทราบจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาของกระบวนการทำงาน

ขั้นที่ 8 (V - Value Addition and Marketing) ก่อให้เกิดผลลัพธ์ คือ แนวทางการขับเคลื่อนเชิงคุณค่า การเล่าเรื่องราวอัตลักษณ์ท้องถิ่น และเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง

การสังเคราะห์รูปแบบ ASTMORMV จึงนับเป็นนวัตกรรมเชิงกระบวนการที่เชื่อมโยงมิติการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพึ่งพาตนเองของชุมชนเข้าด้วยกันอย่างเป็นรูปธรรม นำไปสู่ความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานพัฒนาชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันการศึกษาในพื้นที่ ควรนำกระบวนการ 8 ขั้นตอนของรูปแบบ ASTMORMV ไปใช้เป็นกรอบแนวทางหรือคู่มือในการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะอาชีพการผลิตอิฐดินดิบแก่กลุ่มเกษตรกรอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการฝึกปฏิบัติงานจริง (On-the-job Training) ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ได้ค่าความเหมาะสมสูงสุด

2. กลุ่มอาชีพและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมุ่งเน้นการควบคุมคุณภาพการผลิตสู่เกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ในขั้นตอนการวัดและประเมินผล (M) โดยเฉพาะอัตราส่วนผสม การบ่ม และ

การทดสอบความต้านทานแรงอัด เพื่อให้ผลิตภัณฑ์อิฐดินดิบมีคุณภาพสม่ำเสมอ ได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ใช้งานหรือผู้รับเหมาก่อสร้างในท้องถิ่น

3. ควรผลักดันการดำเนินงานในขั้นตอนสุดท้าย (V) โดยการสร้างอัตลักษณ์หรือเรื่องราวของผลิตภัณฑ์ (Storytelling) การออกแบบมิติ/รูปทรงอิฐดินดิบให้หลากหลายตรงตามการใช้งานตกแต่งและก่อสร้างอาคารประหยัดพลังงาน ตลอดจนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคธุรกิจก่อสร้างและตลาดสถาปัตยกรรมสีเขียวในระดับจังหวัดและภูมิภาค

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ควรศึกษาต่อยอดการปรับปรุงสูตรผสมดิน โดยการนำวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรหรืออุตสาหกรรมในท้องถิ่น เช่น เถ้าแกลบ กากอ้อย หรือเส้นใยธรรมชาติ มาใช้เป็นวัสดุประสาน เพื่อเพิ่มความแข็งแรง ลดการแตกร้าว และเพิ่มคุณสมบัติความเป็นฉนวนกันความร้อนของอิฐดินดิบให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

2. จากผลการวิจัยที่พบว่ากลุ่มอาชีพยังมีความต้องการสนับสนุนด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ จึงควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกับสาขาวิชาช่างหรือวิศวกรรม ในการออกแบบและสร้างเครื่องบดดินหรือเครื่องอัดไฮดรอลิกขนาดเล็กที่มีต้นทุนต่ำ ซ่อมบำรุงง่าย และเหมาะสมกับกำลังการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

3. ควรมีการวิจัยติดตามผลระยะยาว (Longitudinal Study) ในมิติการประเมินความคุ้มทุน รายได้สุทธิของสมาชิกกลุ่มอาชีพ และการประเมินการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Carbon Footprint) เมื่อเปรียบเทียบกับการใช้อิฐมอญหรืออิฐบล็อกทั่วไป เพื่อสร้างข้อมูลเชิงประจักษ์สนับสนุนนโยบายการส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ในระดับประเทศ

เอกสารอ้างอิง

คุณัญญา เบญจวรรณ และ ประภัสสร กลีบประทุม. (2567). วงจรของการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพแบบครบวงจรของชมรมผู้สูงอายุบ้านใหม่ธงชัย ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 18*(1), 1-9.

ชัชวรรณ ต๊ะผัด, ขจร ตรีโสภณากร, กมลณัฏฐ์ พลวัน และ เกียรติชัย สายตาคำ. (2564). แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาอาชีพของชุมชนเทศบาลตำบลหนองป่าครั่ง. *วารสารบัณฑิตวิจัย, 12*(2), 133–143.

นุชนาฏ เครือนาค และ อดุลเดช ถาวรชาติ. (2566). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ในเขตตำบลเขาชนกัน อำเภอแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 3*(6), 56-76

รัชดา ภักดียิ่ง. (2563). การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดขอนแก่น. *Journal of Buddhist Education and Research (JBER), 6*(1), 175–189.

วงธรรม สรณะ, ขวัญศิริ เจริญทรัพย์ และ ชูวงศ์ อุบาลี. (2567). กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี. *วารสารวิจยวิชาการ, 7*(6), 293–306.

สำนักงานพัฒนาชุมชนแห่งชาติ. (2565). *แนวทางการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วม : กรณีศึกษา ASTPPCE Model*. กรมการพัฒนาชุมชน.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565, 1 พฤศจิกายน). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13. *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 139.

สุมณฑา จุลชาต และ วิสาข์ จัติวัตร์. (2556). การพัฒนารูปแบบการพัฒนาวิชาชีพแบบร่วมมือโดยเน้นครูเป็นสำคัญเพื่อส่งเสริม สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา. *วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย, 5*(2), 113-133.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Education and Psychological Management, 30(*3), 607–610.